

Kulturhistoriske spor ved Damhussøen og -engen

I fredningsbestemmelsernes er det nu fastsat, at plejeplanen for området skal indeholde en beskrivelse af de kulturhistoriske spor og deres vedligeholdelse.

Damhussøens og -engens dæmninger.

Områdets dæmninger og beklædningen med kløvede kampesten var i 1850erne en del af moderniseringen af staden Københavns vandforsyning. Vandet fra Harrestrup Å var fra 1584 en væsentlig del af Københavns forsyning med fersk vand til voldgrave og vandmøller. Grøndalsåen blev uddybet, så vandet fra Damhussøen kunne løbe ind til byen. Fra 1640erne blev Harrestrup Å's vand ført til Peblingesøen og gennem træerør ført ind i stadens gårde under betegnelsen pumpevand. Byens brønde var udtørret, da Chr. IV fik uddybet voldgravene.

Damhussøen var fra 1850erne og indtil 1893 drikkevandsreservoir fra Københavns Vandforsyning. Kildevandet fra Harrestrup Å dalen blev i en gravet kanal, kaldet Kildeåen, ledt til Damhussøen med indløb i hjørnet ved ishuset. Langs Kildeåen var 2 grøfter til at aflede vandet fra markerne, mod øst Vanløsegrøften og mod vest Rødvogregroften.

Harrestrup Å løb ind i Nordre Damhussø, nu Damhusengen, der var adskilt fra Damhussøen med Tværdæmningen. Fra Nordre Damhussø løb Harrestrup Å videre til Kongeslusen og til Kalvebod Strand. Fra 1912 blev der oprettet en sluse ved Sortebro til opstemning af vandet i Nordre Damhussø. Når der ikke var meget vand i Harrestrup Å, løb den i en gravet afvandingskanal - den nuværende midtergrøft. I den tørre tid blev Nordre Damhussø, også kaldet bagsøen, brugt til græsning af kvæg.

Rest af Kildeåens løb ud for Sejlklubben

I slutningen af 1930erne blev der gravet en kanal i bunden af Kildeåen, hvortil Harrestrup Å blev forlagt. Samtidig blev indløbet i søen lukket og der blev bygget en pumpestation til at pumpe Harrestrup Å's vand op i Damhussøen.

Pilerækken langs den gamle Vanløse Landsby

Bønderne fik i 1533 af Chr. III påbud om at plante 10 piletræer hvert år. I de efterfølgende århundreder blev påbuddet fulgt op med regler om bødestraf for manglende plantning.

Den nuværende bevoksning ved dæmningerne er plantet af Københavns Vandvæsen efter 1850.

Maleri: Peter Hansen, Damhussøen forår 1909

Skelsten rundt om Damhussøen og i Grøndalsparken, samt i afgrænsningen til villaområderne.

Vandforsyningen ejede området. Drikkevandet i Damhussøen og i de gravede render, Kildeåen og Grøndalsåen, var beskyttet af en særlig lovgivning for at sikre vandets kvalitet. Derfor var der skelsten rundt om Damhussøen og langs Kildeåen og Grøndalsåen.

Denne skelsten står ved Damhussøen nær Ålekistevej

Ålekistedammen og -slusen 1901

Vanløse Sluse, Ålekisteslusen

Kongen mageskiftede i 1561 Damhussøen og Vanløse Sluse med professorerne ved Københavns Universitet. De fik derved adgang til at fiske i søen, hvad der dengang var en stor begunstigeelse.

I 1584 blev Grøndalsåen udgravet, så vandet løb ind til byen. Samtidig etablerede professorerne en ålekiste i Ålekistedammen til at fange ål, der søgte op i Grøndalsåen.

Fra 1656 blev vandstanden i voldgravene og de indre søer styret fra Vanløse Sluse. Den kgl. Vandkommission opsatte en sten ved bredden af Damhussøen, som angav vandhøjden, som slusen skulle styres efter.

Drikkevandsforsyningen til København blev reguleret fra Vanløse Sluse fra 1672 til 1893. I hele perioden var Damhussøen drikkevandsreservoir for vandforsyningen.

Ålekistedammen foråret 2012

Læs om Damhussøen i bogen: "Damhussøen Natur Kultur Historie". Bogen kan købes hos Rikke Svendsen, Jernbane Allé 70, i Grøndals Boghandel, hos Arnold Busck i Rødovre Center og i Ishuset "Damhuskanten".